

Een kwestie van durven

Stikstofexcretie laat zich omlaag sturen met rantsoen

Via het voer valt goed op een lage excretienorm te sturen. De uitslagen van acht meetweken op het bedrijf van de maatschap Post in Nieuweroord laten dat zien.

Laptop

Frank Post haalt zijn laptop tevoorschijn met een excel-overzicht. De 100 melkkoeien blijken efficiënt om te gaan met de stikstof die ze via het voer opnemen. Gemiddeld zetten ze die voor 36% om in melkeiwit. Gevolg is een relatief lage stikstofexcretie in de mest. Gemiddeld kwam de in de meetweken bepaalde excretie uit op 97 kilogram. Volgens de rekenwijze van het nieuwe mestbeleid zouden de koeien van Post voor 119 kg N per jaar in de boeken staan.

Post produceert 950.000 kg melk op 30 hectare eigen grond en 24 hectare pacht en moet dus veel afvoeren, al kan dat over korte afstand naar buurbedrijven van akkerbouwers.

Rekensom

Frank becijfert dat bij een excretie van 119 kg N per koe en een (norm)gehalte van 4,6 kg N in een kuub mest, er 780 kuub moet worden afgevoerd. Maar aangezien hij minder dan 85% daarvan met boertransport kan afzetten, moet het rekensommetje worden gemaakt met de bemonsterde N-gehalten: gemiddeld 3,6 kg N. Dus moet 918 kuub worden afgevoerd. De kosten vallen met 3,20 euro per kuub relatief mee, maar het gaat altijd nog om een bedrag van bijna 3.000 euro. Als met de werkelijke excretie mag worden gerekend scheelt dat bijna 640 kuub aan mestafzet, ofwel 2000 euro.

Mestbeleid voor domme boeren

Post heeft dus baat bij een bedrijfsspecifieke excretienorm in het mestbeleid. "We springen zuinig om met stikstof, maar met de voorstellen die er nu liggen boeit dat eigenlijk niks. Het bewijst alleen maar dat het een mestbeleid is voor domme boeren", stelt hij. Hij gaat ervan uit dat Koeien en Kansen erin slaagt zo'n bedrijfsspecifieke aanpak te ontwerpen en geaccepteerd te krijgen. "Maar ik vrees dat er wel twee tot drie jaar overheen gaat voor we daar de vruchten van plukken."

Snel, gemiddeld en langzaam

Als we bij het voerhek de kosten en het nut van de voermengwagen bespreken zegt Frank dat hij evengoed reden heeft om optimaal te blijven voeren. "Met mengen krijgt de koe het voer in de juiste verhoudingen. Dan ga je efficiënt met voer om en dat is altijd gunstig." Post voert een rantsoen met kuilvoer, maïs en raap/soja. De kracht ligt in zijn durf om laag te blijven met Ruw Eiwit. De gehalten in de drogestof variëren afgelopen winter en zomer van 138 tot 151 gram. "De grens ligt wel ongeveer bij 145. Zit je daar te veel onder, dan kost het melk. En als je in de stal goed kijkt, zie je een paar koeien met een dof haarkleed. Als je scherp voert, moet je wel enorm op blijven letten." Bij de samenstelling van het rantsoen kijkt hij weinig naar het RE- en VEM-gehalte. Het gaat veel meer om de juiste verhoudingen. Zo mag er best eens een hoog OEB in zitten, als daar dan ook maar voldoende snelle energie tegenover staat. Zowel voor energie als eiwit geldt dat het er in de snelle, gemiddelde en langzame vorm voldoende moet zijn. Opvallend is dat hij daarmee op een rantsoen komt met een Vem-dekking van slechts 97%. Met dat zuinige rantsoen produceren de koeien toch 9400 kg melk met 4,43% vet en 3,58% eiwit. Mooie cijfers die het verdienen om beloofd te worden in het mestbeleid.

Diederik Sleurink

Koeien & Kansen gespiegeld aan de praktijk

Om de bedrijfseconomische resultaten van de Koeien&Kansen-bedrijven te kunnen beoordelen, zijn deze vergeleken met de resultaten van andere melkveebedrijven. Het blijkt dat het netto bedrijfsresultaat op de K&K-bedrijven 3,55 euro per 100 kg melk hoger is.

Spiegelgroep

Om te kunnen vergelijken is voor elk individueel Koeien & Kansen-bedrijf een zogenaamde Spiegelgroep gemaakt. Deze is samengesteld uit een aantal bedrijven die qua bedrijfsstructuur (bedrijfsomvang, intensiteit, grondsoort) zoveel mogelijk lijken op een te beoordelen K&K-bedrijf. Zo kunnen verschillen in resultaten verklaard worden door verschillen in de bedrijfsvoering. De Spiegelgroepen zijn samengesteld op basis van gegevens uit het Bedrijven Informatienet van het LEI.

Tabel 1 Bedrijfsstructuur K&K t.o.v. Spiegelgroep (2003)

		K&K	Spiegel	Afwijking
Totale melkproductie bedrijf	kg	748572	753112	-4540
Intensiteit	kg/ha			
	voed. opp.	15730	15342	389
Cultuurgrond	ha	50.6	53.1	-2.5

Overeenkomstige bedrijfsstructuur

In tabel 1 staat voor het jaar 2003 de gemiddelde bedrijfsstructuur van Koeien & Kansen weergegeven t.o.v. de gemiddelde Spiegelgroep. Uit de tabel blijkt dat de verschillen klein zijn. Het doel van de werkwijze met Spiegelgroepen was immers ook dat de Spiegelgroepen qua bedrijfsstructuur zoveel mogelijk overeen zouden komen met de Koeien&Kansen-bedrijven.

Hoger saldo voor K&K

Uit tabel 2 blijkt dat de Koeien&Kansen-bedrijven een hoger saldo realiseren, wat met name het gevolg is van hogere opbrengsten (+ 1,42 euro/100 kg melk). De hogere opbrengsten worden voor het grootste deel behaald bij de overige opbrengsten (+ 1,16), maar ook de melkopbrengst is 0,30 euro hoger. Bij de toegerekende kosten scoren de Koeien&Kansen-bedrijven onder andere beter door lagere voerkosten.

Hoger netto resultaat

Het netto bedrijfsresultaat (alle opbrengsten – alle kosten incl. berekend) is 3,55 euro per 100 kg melk hoger op de K&K-bedrijven. Dit wordt met name bereikt door lagere niet toegerekende kosten (- 2,64). De K&K-bedrijven doen het vooral beter bij de totale bewerkingskosten (ook - 2,64). De loonwerkkosten zijn hierbij weliswaar 0,31 euro/100 kg melk hoger, maar de arbeidskosten en de kosten voor machines, werktuigen en installaties zijn respectievelijk 2,34 en 0,62 euro/100 kg melk

lager. Het feit dat de arbeid op Koeien&Kansen-bedrijven efficiënt wordt ingezet blijkt ook uit de hogere melkproductie/uur, omzet/uur en arbeidsopbrengst/uur.

Wat betreft de mineralenoverschotten presteert Koeien & Kansen goed in vergelijking met de Spiegelgroep. Het stikstofoverschot is 27 kg/ha lager, gerealiseerd door een fors lager kunstmestverbruik (- 42 kg). Het fosfaatoverschot op de Koeien&Kansen-bedrijven is 4 kg/ha lager.

Van kwartje tot strategie

Eén van de hoofddoelen in de eerste fase (lopend t/m 2003) van het project Koeien & Kansen was het realiseren van lagere mineralenoverschotten zonder dat dit ten koste zou gaan van het economisch resultaat. De manier waarop dit het beste gerealiseerd kon worden was afhankelijk van de bedrijfsomstandigheden en van de sterke punten en interesses van de ondernemer. In het begin van het project hebben alle ondernemers daarom gewerkt aan een strategisch plan voor hun bedrijf, waarmee ze de projectdoelen en uiteraard ook hun eigen doelen zouden kunnen realiseren op een manier die het beste paste bij henzelf als ondernemer, het bedrijf en de omgeving. Dit heeft geleid tot een grote diversiteit aan strategieën (K&K-rapport 14, Van kwartje tot strategie), maar zoals uit dit artikel blijkt dus ook tot realisatie van de doelstelling.

Gerben Doornwaard (LEI)

Tabel 2 Bedrijfsresultaten K&K t.o.v. Spiegelgroep (2003)

		K&K	Spiegel	Afwijking
Totale opbrengsten rundvee	€/100 kg melk	37.87	36.45	1.42
Totale toegerekende kosten rundvee	€/100 kg melk	11.44	11.61	-0.17
Saldo rundvee	€/100 kg melk	26.43	24.84	1.59
Saldo overig	€/100 kg melk	0.60	1.28	-0.68
Totale niet toegerekende kosten	€/100 kg melk	36.34	38.98	-2.64
Netto bedrijfsresultaat	€/100 kg melk	-9.31	-12.86	3.55
Melkproductie/uur	kg	179	152	27
Omzet/uur	€	69	57	12
Arbeidsopbrengst/uur	€	4.7	1.8	2.9
N-overschot	kg/ha	168	194	-26
P2O5-overschot	kg/ha	11	16	-5